

**BIOLOGIYA DARSLARIDA ILG`OR TA`LIM METODLARIDAN
FOYDALANISH VA DARSNI NO`ANAVIY TARZDA
TASHKIL ETISH**

Sattarova Xurshida Rustamovna

Qashqadaryo viloyati Koson tumani 80-maktab

Biologiya fani o`qituvchisi

Annotatsiya: Metod so`zi yunoncha tadqiqot, maqsadga erishish yo`li, usuli deganidir. Metod - eng umumiy ma`noda - maqsadga erishish usuli, ma`lum tarzda tartibga solingan faoliyat. Ko`rinadiki, bu o`rinda ham o`qituvchining o`rgatuvchi ishi va u tashkil etgan o`quvchilarning faol o`quv-bilish faoliyati uyg`unlashadi. Ta`lim metodlari deyilganda, o`rganilayotgan materialni egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish bo`yicha o`qituvchining o`rgatuvchi ishi va o`quvchilarning o`quv-bilish faoliyatini tashkil etish usullari yig`indisi tushuniladi. Sinfdan tashqari mashg`ulotlar o`quvchilarning o`qituvchi rahbarligida biologiya o`quv dasturidan o`rin olgan mavzularni kengaytirish va to`ldirish maqsadiga yo`g`rilgan darsdan tashqari o`tkaziladigan ixtiyoriy o`qitish shaklidir.

Kalit So`zlar: metod, didaktik vazifa, interfaol, mantiqiy metodlar, muammoli izlanish.

BIOLOGIYA O`QITISHNING FAOL METODLARI

Interfaol - inglizcha interakt so`zidan olingan bo`lib, inter hamkorlikda akt harakat qilmoq ma`nosini bildiradi.

Interfaollik deganda o`quvchining o`quvchi bilan hamkorlikda yoki kompyuter bilan muloqoti o`zaro ta`sir ko`rsatish rejimida ishlashi tushuniladi.

Interfaol o`qitish bu avvalo dialog tarzda o`qitish, muloqot jarayonida barcha ishtirokchilar tomonidan hamkorlikda muammolarni hal etishidir.

Interfaol o`qitishning asosiy mohiyati o`qitish jarayonida barcha o`quvchilar bilish jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi, ular muhokama etilayotgan muammolarni, voqea va hodisalarning rivojini tushunadi, muammoli vaziyatlarni anglaydi, uni hal etish yo`llarini izlab, eng maqbul variantni tavsiya etadi.

Shu sababli, biologiyani o`qitishda o`qitishning reproduktiv metodlari bo`lgan og`zaki bayon, ko`rgazmali va amaliy metodlar bilan birgalikda *muammoli izlanish va mantiqiy metodlardan* foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Buning uchun o`qituvchi mazkur metodlarning o`ziga xos xususiyatlari, ular tarkibiga kiradigan metodik uslublarni to`g`ri anglashi va o`z o`rnida samarali foydalanish ko`nikmalarini egallagan bo`lishi lozim.

Muammoli izlanish metodlari dars davomida izchil va maqsadga yunaltirilgan holda vujudga keltirilgan muammoli vaziyatlarni o`quvchilar avval o`zlashtirgan bilim va ko`nikmalarini yangi vaziyatlarda qo`llashi orqali o`quv materialini faol o`zlashtirishga xizmat kiladi. Bu metodlar guruhi o`quvchilarning aqliy rivojlanishi, ijodiy va mustaqil fikr yuritish ko`nikmalarini rivojlantirish, muammoli vaziyatlarni taxlil qilish va undan chiqishning eng maqbul yo`lini topishi, mo`ljalni to`g`ri olishiga zamin tayyorlaydi.

Sinfdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilarning o'qituvchi rahbarligida biologiya o'quv dasturidan o'rin olgan mavzularni kengaytirish va to'ldirish maqsadiga yo'g'rilgan darsdan tashqari o'tkaziladigan ixtiyoriy o'qitish shaklidir. O'quvchilarning fan asoslarini chuqur va mustahkam o'zlashtirishlariga erishish qo'shimcha o'quv adabiyotlari, ko'rgazmali vositalar yordamida mustaqil ishlarini tashkil etish, belgilangan mavzular bo'yicha kuzatish va tajribalar o'tkazish, o'quvchilarning qiziqishlari va bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan ehtiyojlarini hisobga olgan holda tabaqalashtirilgan ta'limni tashkil etish, ularning ijodiy qobiliyatlari, mustaqil va mantiqiy fikrlashini rivojlantirish, ilmiy dunyoqarashini kengaytirish, kasbga yo'llash, o'quvchilarning ongi va qalbiga milliy istiqlol g'oyasini singdirish o'qishni unumli jismoniy va aqliy mehnat bilan uzviy bog'lash maqsadida umumiy biologiyadan sinfdan tashkari mashg'ulotlar o'tkaziladi.

Sinfdan tashqari mashg'ulotlarning uch xil turi mavjud:

Sinfdan tashqari mashg'ulotlarning uch xil turi mavjud:

1. Ayrim o'quvchilar bilan yakka tartibda olib boriladigan mashg'ulotlar
2. O'quvchilar guruhi bilan olib boriladigan mashg'ulotlar.
3. O'quvchilar bilan ommaviy ravishda olib boriladigan mashg'ulotlar.

Yuqorida qayd etilgan sinfdan tashqari mashg'ulotlarning turlari bir-biri bilan uzviy bog'langan, bir-birini to'ldiradi va taqozo etadi. Ayrim o'quvchilar bilan olib boriladigan sinfdan tashqari mashg'ulotlar ularning xohish, istagi, ehtiyoji va qiziqishlarini hisobga olingan holda biologiya o'quv xonasida, tirik tabiat burchagida, maktab tajriba maydonida, informatika xonasida, jamoa va fermer xo'jaligi dalalarida o'tkazilishi mumkin. Ushbu mashg'ulotlar o'quvchilarning qo'shimcha o'quv adabiyotlarini o'rganish, ijodiy izlanishlarini tashkil etish, sinov tajriba maydonlarida muayyan mavzular bo'yicha kuzatish va tajribalar o'tkazish ma'ruzalar va ko'rgazmali materiallarni tayyorlash kabilarga bag'ishlanadi.

Jumladan, Biologiyadan ayrim o'quvchilar bilan tashkil etiladigan mashg'ulotlarda quyidagi masalalarni o'rganish mumkin. O'quvchilar o'zlarining hohish irodasi, qiziqishlariga muvofiq holda, ushbu mavzularning birini tanlab oladi va o'qituvchi bilan hamkorlikda tuzilgan reja asosida ish olib boradi. Olib borilayotgan ishlar va ularning natijalarini biologiya o'qituvchisi nazorat qilib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. T.G'ofurov va boshqalar "Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi" o'quv qo'llanma Toshkent 2005 yil
2. J.Tolipova, A.T.G'ofurov "Biologiya ta'limi texnologiyalari" 2002y
3. A.Zunnunov va boshqalar "O'rta Osiyoda pedagogik fikr taraqqiyotidan lavhalar", "Fan" 1996y